

**HOTUBA YA WAZIRI WA MAJI MHE. JUMAA HAMIDU
AWESO (MB), AKIWASILISHA BUNGENI MAKADIRIO YA
MAPATO NA MATUMIZI YA FEDHA YA WIZARA YA MAJI
KWA MWAKA WA FEDHA 2022/23**

1.0 UTANGULIZI

1. **Mheshimiwa Spika**, leo hii Bunge lako Tukufu limepokea taarifa ya Mwenyekiti wa **Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Kilimo, Mifugo na Maji**, **Mheshimiwa Dkt. Christine Gabriel Ishengoma, Mbunge wa Viti Maalum**, iliyochambua bajeti ya Wizara ya Maji. Naomba sasa, kutoa hoja kwamba Bunge lako Tukufu likubali kupokea, kujadili na kupitisha Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Kawaida na Maendeleo ya Wizara ya Maji kwa mwaka 2022/23.

2. **Mheshimiwa Spika**, napenda kutoa shukrani zangu za dhati kwa Kamati hiyo kwa kupokea na kuchambua Taarifa ya Utekelezaji wa Bajeti ya Mwaka 2021/22 na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Maji kwa mwaka 2022/23. Maoni, ushauri na maelekezo yaliyotolewa na **Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Kilimo, Mifugo na Maji** yamezingatiwa wakati wa

maandalizi ya bajeti ya Wizara yangu. Aidha, napenda kutoa shukrani zangu za dhati kwa Mwenyekiti wa **Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Bajeti, Mheshimiwa Daniel Baran Sillo Mbunge wa Babati Vijijini** na wajumbe wake kwa maoni na ushauri wao kuhusu utekelezaji wa bajeti ya Wizara yangu.

3. **Mheshimiwa Spika**, kwa namna ya pekee napenda kumpongeza **Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania**; kwa uongozi makini na thabiti aliuonesha katika mwaka wa kwanza wa Serikali ya Awamu ya Sita pamoja na juhudi zake hususan katika ukusanyaji wa kodi, utafutaji wa fedha; na kuimarisha mahusiano ya kitaifa na kimataifa. Vilevile, nichukue fursa hii kuwapongeza **Mheshimiwa Dkt. Philip Isidor Mpango, Makamu wa Rais**; na **Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb), Waziri Mkuu**, kwa mchango wao mkubwa katika kutimiza azma ya Serikali ya Awamu ya Sita ya kuijenga Tanzania kuwa nchi ya uchumi shindani.

4. Aidha, naomba nikupongeze sana, wewe Mheshimiwa **Dkt. Tulia Ackson (Mb)** kwa kuchaguliwa kwako na Waheshimiwa Wabunge kuwa Spika wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Mheshimiwa **Mussa Azzan Zungu (Mb)** kwa

kuchaguliwa kuwa Naibu Spika. Vilevile, nawapongeza Mheshimiwa **Najma Murtaza Giga** (Mb) na Mheshimiwa **David Mwakiposa Kihenzile** (Mb) kwa kuchaguliwa kuwa Wenyeviti wa Bunge hili Tukufu.

5. **Mheshimiwa Spika**, katika kuimarisha utendaji ndani ya Serikali kwa nyakati tofauti, Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania alifanya mabadiliko katika Baraza la Mawaziri ambapo aliteua Mawaziri wapya na kuwabadilishia Wizara Mawaziri wengine na kuwateua manaibu mawaziri. Ninaomba nitumie fursa hii kuwapongeza sana Mawaziri wenzangu wapya wote walioaminiwa na kuteuliwa.

6. **Mheshimiwa Spika**, naomba nitumie fursa hii pia kuwapongeza Waheshimiwa Wabunge wapya waliochaguliwa na walioteuliwa kuwa Wabunge wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

7. **Mheshimiwa Spika**, naomba kutoa pole kwako wewe mwenyewe Mheshimiwa Spika, Bunge lako Tukufu, familia ya Marehemu, Ndugu, Jamaa na Watanzania wote kwa msiba iliyotupata kwa kuondokewa na aliyekuwa Mbunge wa Ushetu na Waziri wa Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa Mheshimiwa **Elias John Kwandikwa**, aliyekuwa Mbunge wa Jimbo la Ngorongoro;

Naibu Waziri wa Nchi Ofisi ya Waziri Mkuu (Uwekezaji), Mheshimiwa **Tate Ole Nasha**; na Mbunge wa Viti Maalum Mkoa wa Katavi, Mheshimiwa **Irene Alex Ndyamkama**. Michango ya Wabunge hao katika shughuli za maendeleo ya Taifa letu itakumbukwa milele daima. Mwenyezi Mungu azilaze roho za marehemu mahali pema peponi. **Amin**.

8. **Mheshimiwa Spika**, naomba pia nichukue fursa hii kumshukuru **Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb)**, **Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania**, kwa hotuba yake mahiri aliyoiwasilisha hapa Bungeni ambayo inatoa dira na mwongozo wa utekelezaji wa kazi za Serikali. Hotuba hiyo imeonesha mapitio ya uendeshaji wa shughuli za Serikali ya Awamu ya Sita kwa kipindi cha mwaka wa fedha 2021/22 na Mpango na Bajeti kwa Mwaka 2022/23 pamoja na utekelezaji wa Ilani ya Uchaguzi ya Chama cha Mapinduzi (2020 – 2025). Vilevile, nawapongeza Mawaziri wenzangu wote walionitangulia kuwasilisha hoja zao na Wabunge waliochangia hoja hizo.

9. **Mheshimiwa Spika**, baada ya maelezo ya utangulizi, napenda sasa kuchukua fursa hii kuwasilisha hotuba ya bajeti ya Wizara yangu yenye maeneo makuu manne yafuatayo:- Hali ya Sekta ya Maji nchini; Mapitio ya Utekelezaji wa Bajeti ya mwaka

wa fedha 2021/22 na Mpango na Bajeti ya Sekta kwa mwaka 2022/23; pamoja na Changamoto na Hatua zilizochukuliwa. Maelezo ya maeneo hayo yamezingatia Mpango wa Tatu wa Maendeleo wa Taifa; Sera, Mikakati ya Maendeleo ya Kitaifa na Kimataifa, Ilani ya Uchaguzi ya Chama cha Mapinduzi (2020 – 2025); Sheria, Kanuni pamoja na maoni na ushauri wa Waheshimiwa Wabunge wa Bunge hili tukufu. Maelezo ya kina kuhusu utekelezaji huo yameainishwa katika sehemu zifuatazo za hotuba hii.

2.0 HALI YA SEKTA YA MAJI NCHINI

2.1 Rasilimali za Maji

10. **Mheshimiwa Spika**, rasilimali za maji zilizopo nchini zinakadiriwa kuwa mita za ujazo **bilioni 126** kwa mwaka ambapo rasilimali za maji juu ya ardhi ni **mita za ujazo bilioni 105** na zilizopo ardhini ni **mita za ujazo bilioni 21**. Hadi kufikia mwezi Aprili 2022, mahitaji ya maji kwa matumizi mbalimbali nchini yanakadiriwa kuwa ni takribani mita za ujazo **bilioni 47** kwa mwaka sawa na **asilimia 37.37** ya maji yaliyopo nchini. Mahitaji hayo ya maji yanatarajiwa kuongezeka hadi kufikia wastani wa mita za ujazo **bilioni 80** kwa mwaka ifikapo mwaka 2035.

11. **Mheshimiwa Spika**, kiwango cha maji kilichopo kwa kila mtu kwa mwaka ni takribani wastani wa **mita za ujazo 2,250** kwa

kuzingatia makadirio ya idadi ya watu **milioni 55.9** kwa mwaka 2019. Kiwango cha chini cha mahitaji ya maji kwa mtu kwa mwaka kinachokubalika kimataifa ni wastani wa **mita za ujazo 1,700** ambapo chini ya hapo nchi inahesabika kuwa na uhaba wa maji (*Water Stress*). Hivyo, kiasi cha maji kilichopo nchini kinaonesha kuwa nchi yetu haina uhaba wa maji. Hata hivyo, Serikali inaendelea kuwekeza katika utunzaji wa vyanzo vya maji, ujenzi wa miundombinu ya kuongeza upatikanaji wa maji; kukabiliana na mabadiliko ya tabianchi; na kuboresha ufanisi katika matumizi ya maji kwa lengo la kuepusha nchi kuwa na uhaba wa maji.

2.2 Ubora wa Maji

12. **Mheshimiwa Spika**, usimamizi wa ubora wa maji ni mojawapo ya masuala muhimu katika maendeleo ya taifa letu katika kulinda afya ya jamii na vyanzo vya maji. Wizara kupitia maabara **17** za ubora wa maji nchini imeendelea kuhakiki na kufuatilia ubora wa maji katika vyanzo vya maji na mitandao ya kusambaza maji mijini na vijijini kwa lengo la kutoa maamuzi juu ya matumizi yaliyokusudiwa.

13. **Mheshimiwa Spika**, maji yanayosambazwa kwa jamii kupitia mifumo ya usambazaji maji mijini na vijijini yameendelea kukidhi viwango vya ubora wa maji ya kunywa vya kitaifa katika

maeneo mengi nchini. Hata hivyo changamoto iliyopo ni uwepo wa madini ya chumvichumvi katika maeneo ya Pwani na Ukanda wa Kati katika mikoa ya Dodoma na Singida; na uwepo wa madini ya *Fluoride* katika maeneo yaliyopo kwenye ukanda unaopitiwa na Bonde la Ufa ikiwemo mikoa ya Arusha, Manyara, Mara, Kilimanjaro, Shinyanga, Singida na Simiyu. Katika kukabiliana na changamoto za ubora wa maji yanayosambazwa, Wizara kwa kushirikiana na wadau mbalimbali imeendelea kuwekeza katika teknolojia mbalimbali za kusafisha na kutibu maji ikiwa ni pamoja na kuweka mitambo ya kisasa ya kupunguza madini na chumvichumvi katika maji ya kunywa.

2.3 Upatikanaji wa Huduma ya Maji Vijijini

14. **Mheshimiwa Spika**, katika kuhakikisha kuwa upatikanaji wa huduma ya majisafi na salama kwa wananchi waishio vijijini inafikia zaidi ya **asilimia 85** ifikapo mwaka 2025, Serikali imeendelea kujenga, kukarabati, kupanua mitandao ya kusambaza maji pamoja na kuimarisha usimamizi wa huduma ya maji. Hadi kufikia mwezi Aprili 2022, upatikanaji wa huduma ya maji vijijini imefikia wastani wa **asilimia 74.5** ikilinganishwa na wastani wa **asilimia 72.3** mwezi Machi, 2021. Kiwango hicho kinatokana na kukamilika kwa ujenzi wa miradi mipya, ukarabati

na upanuzi wa miradi **303** ambayo imeanza kutoa huduma kwa zaidi ya wananchi **1,467,107**.

2.4 Upatikanaji wa Huduma ya Majisafi na Usafi wa Mazingira Mijini

15. **Mheshimiwa Spika**, katika kuhakikisha wakazi waishio mijini wanapata huduma bora ya majisafi na usafi wa mazingira, Serikali imeendelea kuimarisha usimamizi wa huduma ya majisafi ili kuweza kutoa huduma endelevu na ya uhakika. Hadi kufikia mwezi Aprili, 2022 hali ya upatikanaji wa huduma ya maji mijini ni wastani wa **asilimia 86.5** ikilinganishwa na **asilimia 86** ya mwezi Machi 2021. Ongezeko hilo linatokana na kukamilika kwa ujenzi wa miradi **40** iliyohusisha ukarabati, upanuzi na ujenzi wa miradi mipya.

16. **Mheshimiwa Spika**, hali ya upatikanaji wa huduma ya maji inatarajiwa kuongezeka ifikapo mwezi Desemba 2022 kutokana na miradi mikubwa ya maji inayotarajiwa kukamilika ndani ya kipindi hicho ikiwemo Mradi wa kuboresha huduma ya Majisafi na Usafi wa Mazingira katika Jiji la Arusha; Mradi wa Maji wa Mugango-Kiabakari- Butiama; Mradi wa kupeleka maji kwenda Miji ya Tinde – Shelui; Mradi wa maji Kigamboni; Bunda; Chalinze; Kyaka-Bunazi; Namanga; Bagamoyo; pamoja na miradi 218 inayotekelezwa kwa fedha za Mpango wa Maendeleo kwa

Ustawi wa Taifa na Mapambano Dhidi ya UVIKO-19 maeneo ya vijijini na mijini.

3.0 UTEKELEZAJI WA BAJETI KWA MWAKA 2021/22

3.1 Upatikanaji wa Fedha

17. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Fungu 49 – Wizara ya Maji liliidhinishiwa jumla ya **Shilingi bilioni 680.39** na kati ya fedha hizo **Shilingi bilioni 33.76** zilikuwa ni fedha za matumizi ya kawaida na **Shilingi bilioni 646.63** zilikuwa ni fedha za maendeleo. Aidha, wakati bajeti inaendelea kutekelezwa, Wizara ilipata **Shilingi bilioni 139.35** kupitia ***Mpango wa Maendeleo kwa Ustawi wa Taifa na Mapambano Dhidi ya UVIKO - 19*** ili kuhakikisha wananchi wanapata majisafi, salama na yenye kutosheleza karibu na makazi yao na kuwezesha kupambana na **UVIKO-19**. Hatua hiyo, imewezesha bajeti ya maendeleo kuongezeka na kuwa **Shilingi bilioni 785.98** na jumla ya bajeti yote ya Wizara kwa mwaka 2021/2022 kufikia **Shilingi bilioni 819.74**.

18. **Mheshimiwa Spika**, hadi mwezi Aprili 2022, Wizara imepokea jumla ya **Shilingi bilioni 778.91** sawa na asilimia **95** ya bajeti iliyoidhinishwa. Kati ya fedha zilizopokelewa, **Shilingi bilioni 743.76** ni za kutekeleza miradi ya maendeleo sawa na asilimia **94.6** ya bajeti ya fedha za maendeleo. Kwa upande wa

fedha za Matumizi ya Kawaida, jumla ya **Shilingi bilioni 35.15** zilipokelewa sawa na **asilimia 104** ya bajeti ya fedha za Matumizi ya Kawaida. Kati ya fedha hizo, **Shilingi bilioni 22.61** ni fedha za mishahara (PE) na **Shilingi bilioni 12.54** ni fedha za matumizi mengineyo (OC).

3.2 Programu na Miradi Mbalimbali Iliyotekelezwa katika mwaka 2021/22

19. **Mheshimiwa Spika**, katika kufikia malengo ya Dira ya Taifa ya Maendeleo ya mwaka 2025, Wizara imeendelea kutekeleza Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Maji. Hatua zilizofikiwa katika utekelezaji wa baadhi ya miradi na mafanikio yaliyopatikana ni kama ifuatavyo:-

3.2.1 Usimamizi na Uendelezaji wa Rasilimali za Maji

20. **Mheshimwa Spika**, usimamizi na uendelezaji wa rasilimali za maji unahusisha tathmini na ufuatiliaji wa rasilimali za maji; kuhifadhi na kudhibiti uchafuzi wa vyanzo vya maji; kugawa maji kwa sekta mbalimbali kwa kuzingatia mahitaji na kiasi cha maji kilichopo; na kuendeleza rasilimali za maji. Hadi mwezi Aprili 2022, jumla ya vituo **178** vya kufuatilia mwenendo wa rasilimali za maji vimejengwa na kukarabatiwa; imetoa vibali vipya **451** vya matumizi ya maji; vibali **649** vya kuchimba visima vya maji;

pamoja na kuweka mipaka vyanzo vya maji **48** kama hatua ya awali ya uhifadhi.

21. **Mheshimwa Spika**, naomba kupitia Bunge lako niwahimiza wananchi wote kwa ujumla wanaotaka kuchukua maji kutoka katika vyanzo mbalimbali wafahamu kuwa wanao wajibu wa kisheria wa kuomba vibali vya matumizi ya maji hayo kutoka katika Bodi za Maji za Mabonde.

Maelezo ya kina kuhusu Usimamizi na Uendelezaji wa Rasilimali za Maji yanapatikana ukurasa 10 hadi 27 wa kitabu cha hotuba.

3.2.2 Huduma za Ubora wa Maji

22. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/22, Wizara yangu kupitia Maabara za Ubora wa Maji imeendelea kusimamia na kufuatilia ubora wa maji kwa kukusanya na kuchunguza sampuli kutoka katika mifumo ya usambazaji maji kwa matumizi ya majumbani, maji katika vyanzo na maji kwa matumizi mengine ikiwa ni pamoja na viwanda, umwagiliaji, ujenzi, utafiti na ufugaji wa samaki. Vilevile, Wizara imeendelea kuhakiki na kufuatilia ubora wa madawa ya kusafisha na kutibu maji pamoja na kuhakiki ubora wa majitaka yanayorudishwa kwenye mazingira. Aidha, katika kulinda afya za wananchi katika mikoa iliyoathirika zaidi na madini ya *Fluoride*, Wizara imeendelea kutekeleza

Mkakati wa Uondoaji wa Madini hayo kwenye maji ya kunywa na kupikia.

23. **Mheshimiwa Spika**, nitumie fursa hii kutoa wito kwa wadau wote kutambua umuhimu wa kupima ubora wa maji kabla ya kuyatumia kwa matumizi mbalimbali.

Maelezo ya kina kuhusu Huduma za Ubora wa Maji yanapatikana ukurasa 27 hadi 33 wa kitabu cha hotuba.

3.2.3 Huduma za Usambazaji Majisafi na Usafi wa Mazingira Vijijini

24. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/22, Serikali kupitia Wakala wa Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini (RUWASA) ilipanga kujenga, kukarababati na kufanya upanuzi wa miundombinu ya maji katika miradi **1,176**. Hadi mwezi Aprili 2022, ujenzi na ukarabati wa miradi **303** umekamilika na kuanza kutoa huduma ya majisafi na salama. Ujenzi na ukarabati wa miradi **50** unatarajiwa kukamilika mwezi Juni 2022 na utekelezaji wa miradi **823** utaendelea katika mwaka 2022/23.

Utekelezaji wa Miradi yenye Changamoto za Muda Mrefu

25. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kupitia RUWASA imeendelea kukwamua miradi yenye changamoto za muda mrefu ambapo katika mwaka 2021/22, jumla ya miradi **42** imekamilishwa na

kuanza kutoa huduma kwa wananchi na hivyo kufikisha miradi **127** kati ya miradi **177**.

Uimarishaji wa Vyombo vya Watoa Huduma ya Maji Ngazi ya Jamii

26. **Mheshimiwa Spika**, kwa muda mrefu miradi ya maji vijijini iliyokamilika katika baadhi ya maeneo imekuwa ikikabiliwa na changamoto ya kutokuwa endelevu. Serikali kupitia Sheria Na. 5 ya Huduma za Majisafi na Usafi wa Mazingira ya mwaka 2019 ilifanya maboresho ya muundo wa Vyombo vya Watoa Huduma ya Maji Ngazi ya Jamii (CBWSOs) ambapo muundo wa sasa unajumuisha wataalam wakiwemo Mafundi Sanifu wanaosimamia matengenezo ya miundombinu na Wahasibu wanaosimamia masuala ya fedha. Aidha, CBWSOs **2,466** zimeundwa na kuhuishwa hadi sasa. Vilevile, CBWSOs zimeajiri jumla ya wataalam **1,746** kwa mikataba ambapo kati yao Mafundi Sanifu ni **940** na Wahasibu **806**.

Maelezo ya kina kuhusu Huduma za Usambazaji Majisafi na Usafi wa Mazingira Vijijini yanapatikana ukurasa 33 hadi 37 wa kitabu cha hotuba.

3.2.4 Huduma za Usambazaji wa Majisafi na Usafi wa Mazingira Mijini

27. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kwa kushirikiana na wadau mbalimbali imeendelea kutekeleza miradi ya majisafi na usafi wa mazingira katika miji mbalimbali kwa kutoa maji kutoka vyanzo vya maziwa, mito, chemichemi, visima na mabwawa. Katika mwaka wa fedha 2021/22, jumla ya miradi **114** ilipangwa kutekelezwa katika maeneo ya mijini ambapo hadi mwezi Aprili 2022, jumla ya miradi **40** imekamilika na kuanza kutoa huduma. Aidha, utekelezaji wa miradi mingine unaendelea ikiwemo:-

Miradi ya Kuboresha Huduma ya Maji katika Jiji la Dodoma

28. **Mheshimiwa Spika**, Serikali imeendelea kuboresha hali ya upatikanaji wa huduma ya maji katika Jiji la Dodoma ambapo Wizara imekamilisha utekelezaji wa miradi ya kutoa maji katika visima vya Ihumwa kwenda tanki la Njedengwa; mradi wa kuboresha hali ya upatikanaji wa majisafi Chamwino –Ikulu. Aidha, Wizara inaendelea na utekelezaji wa mradi wa kuchimba visima vipya na kukarabati visima vya zamani.

29. **Mheshimiwa Spika**, katika jitihada za kukabiliana na uhaba wa huduma ya maji katika jiji la Dodoma, Serikali imepata mkopo wa **Dola za Marekani milioni 125.3** kutoka Benki ya Maendeleo Africa (*AfDB*) kwa ajili ya kuanza ujenzi wa Bwawa la Farkwa na

mtambo wa kutibu maji ambapo ujenzi unatarajiwa kuanza katika mwaka wa fedha 2022/23.

Miradi ya Kuboresha Huduma ya Majisafi katika Mkoa wa Dar es Salaam na baadhi ya Maeneo ya Mkoa wa Pwani

30. **Mheshimiwa Spika**, Serikali imekamilisha utekelezaji wa mradi wa kuboresha huduma ya maji wa Mlandizi – Chalinze – Mboga kwa gharama ya **Shilingi bilioni 18**. Mradi huo ulizinduliwa na **Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan**, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania tarehe 22 Machi 2022. Aidha, Serikali kwa kushirikiana na Benki ya Dunia inaendelea na ukarabati na upanuzi wa mfumo wa usambazaji majisafi kutoka kwenye tanki la Chuo Kikuu Ardhi kwenda Bagamoyo ambapo utekelezaji umefikia **asilimia 61**. Vilevile, Serikali inaendelea kutekeleza mradi wa kusambaza maji katika maeneo ya Mbezi-Makabe ambapo utekelezaji wake umefikia **asilimia 70**.

Mradi wa Maji Mugango – Kiabakari – Butiama

31. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kwa kushirikiana na Benki ya Kiarabu kwa Maendeleo ya Afrika (*BADEA*) na Mfuko wa Maendeleo wa Saudia (*Saudi Fund for Development – SFD*) inaendelea na utekelezaji wa mradi wa maji wa Mugango, Kiabakari na Butiama ambao umefikia **asilimia 54**.

Mradi wa maji Tinde – Shelui

32. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kwa kushirikiana na Serikali ya India kupitia Benki ya Exim-India inatekeleza mradi wa kuboresha huduma ya maji katika miji ya Tinde na Shelui ambao umefikia **asilimia 60.7**.

Mradi wa Kuboresha Huduma ya Maji katika Miji 28

33. **Mheshimiwa Spika**, Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa kushirikiana na Serikali ya India kupitia Benki ya Exim - India inategemea kuanza ujenzi wa mradi wa kuboresha huduma ya maji katika miji 28 ya Tanzania Bara na mji mmoja visiwani Zanzibar kwa gharama ya **Dola za Marekani milioni 500**. Hadi mwezi Aprili 2022, taratibu za kuwapata wakandarasi wa ujenzi katika miji hiyo zimekamilika. Mikataba ya ujenzi kwa miji hiyo inatarajiwa kusainiwa kabla ya kumalizika kwa mwaka wa fedha 2021/22.

Miradi ya Maji katika Maziwa Makuu ya Victoria, Tanganyika na Nyasa

34. **Mheshimiwa Spika**, katika kuhakikisha wananchi wanapata huduma ya majisafi, salama na ya kutosheleza, Serikali imeamua kutumia vyanzo vya uhakika vikiwemo maziwa makuu ya Victoria, Tanganyika na Nyasa kupeleka maji katika mikoa ya Mwanza, Geita, Simiyu, Kagera, Mara, Katavi, Kigoma na Rukwa, Ruvuma na Njombe.

Miradi Mingine Inayotekelezwa

35. **Mheshimiwa Spika**, miradi mingine inayoendelea na utekelezaji ni pamoja na mradi wa kuboresha huduma ya majisafi na usafi wa mazingira Arusha; Mradi wa Majisafi na Usafi wa Mazingira katika Mji wa Kigoma; Mradi wa Majisafi na Usafi wa Mazingira katika Mji wa Lindi; Mradi wa Kuboresha Huduma ya Majisafi na Usafi wa Mazingira katika Mji wa Morogoro; mradi wa maji kutoka Mto Kiwira hadi Jiji la Mbeya; mradi wa kuboresha huduma ya majisafi katika Jiji la Tanga; mradi wa maji Dareda-Singu-Sigino-Bagara; mradi wa majisafi wa Kyaka – Bunazi; Mradi wa Maji Same – Mwanga – Korogwe; Mradi wa Kukabiliana na Athari za Mabadiliko ya Tabianchi katika Mkoa wa Simiyu; pamoja na miradi inayotekelezwa kwa kutumia fedha za Mpango wa Maendeleo kwa Ustawi wa Taifa na Mapambano Dhidi ya UVIKO-19.

Maelezo ya kina kuhusu upatikanaji wa huduma ya majisafi na usafi wa mazingira yanapatikana ukurasa 37 hadi 60 wa kitabu cha hotuba.

3.2.5 Miradi ya Usafi wa Mazingira

36. **Mheshimiwa Spika**, Serikali imeendelea kuboresha huduma ya usafi wa mazingira kwa kujenga, kupanua na

kukarabati miundombinu ya majitaka katika maeneo mbalimbali ya mijini. Hadi mwezi Aprili 2022, hali ya uondoshaji majitaka imefikia **asilimia 13.5**. Lengo ni kufikia asilimia 30 mwaka 2025.

37. Mheshimiwa Spika, kwa upande wa vijijini, Serikali imeendelea kutekeleza Kampeni ya Usafi wa Mazingira kwa lengo la kuboresha huduma ya usafi wa mazingira katika maeneo ya vijijini. Kupitia Kampeni hiyo, Wizara imekamilisha miradi **137** ya usafi wa mazingira katika vituo vya kutolea huduma za afya na shule na inaendelea na utekelezaji wa miradi **276**.

Maelezo ya kina kuhusu Huduma ya Usafi wa Mazingira yanapatikana ukurasa 60 hadi 65 wa kitabu cha hotuba

4.0 MAFANIKIO YALIYOPATIKANA

38. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha Julai, 2021 hadi Machi 2022, Sekta ya Maji imeendelea kufanya maboresho ya kiutendaji na kitaasisi ambayo yameleta ufanisi katika utekelezaji wa majukumu ya Wizara na miradi mbalimbali. Kuimarika kwa ufanisi huo katika Sekta ya Maji kumeleta mafanikio yakiwemo:-

- (i). Kuongezeka kwa upatikanaji wa fedha za bajeti za kutekeleza miradi ya maji vijijini na mijini kutoka shilingi **bilioni 396.77** sawa na asilimia **54.1** mwezi Aprili 2021 hadi shilingi **bilioni 778.92** sawa na asilimia **95** mwezi Aprili 2022;

- (ii). Kukamilika na kuanza kutoa huduma kwa miradi **127** kati 177 iliyokuwa na changaomoto za muda mrefu;
- (iii). Kununuliwa kwa seti **25** za mitambo ya kuchimba visima, seti **5** za ujenzi wa mabwawa na seti **4** za vifaa vya utafiti wa maji chini ya ardhi;
- (iv). Miradi kukamilika kwa wakati baada ya kuchukuliwa hatua stahiki kwa wakandarasi na wataalam wasiowajibika;
- (v). Kuongezeka kwa kiwango cha upatikanaji wa huduma za maji nchini kutoka asilimia 72.3 vijijini na 86 mijini mwaka 2020/21 hadi **asilimia 74.5** vijijini na **86.5** mijijni;
- (vi). Kukamilika kwa jumla ya miradi **341** ya maji ambapo kati ya hiyo ya vijijini ni miradi **301** na mijini miradi **40**. Baadhi ya miradi hiyo ni pamoja na Misungwi (Mwanza), Orkesumet (Simanjiro), Chalinze-Mboga (Pwani) na Longido (Arusha);
- (vii). Kukamilika na kuanza kutumika kwa mfumo wa taarifa za miradi na huduma ya maji ambao utakuwa ukipatikana kupitia simu za kiganjani unaojulikana kwa jina la Maji *Mobile Application (Maji_App)*. Mfumo huo umerahisisha upatikanaji wa taarifa mbalimbali za miradi ya maji pamoja na hali ya huduma ya maji nchini;

- (viii). Kukamilika na kuanza kutumika mfumo wa pamoja wa Uandaaji wa Ankara za Malipo ya Maji (*Unified Billing System*) unaosaidia kupunguza malalamiko ya ankara za maji kwa wateja;
- (ix). Kukamilika kwa ukarabati wa jengo moja la bweni lenye uwezo wa kulaza wanafunzi wapatao **160** na upanuzi wa maabara ya *Hydraulics*. Aidha, Chuo kimeongeza mitaala ya mafunzo katika fani tano (5).
- (x). Kuimarika kwa usimamizi wa rasilimali za maji kwa kuendelea kutambua, kuweka mipaka na kuhifadhi vyanzo **178** vya maji pamoja na kuandaliwa kwa mipango ya utunzaji wa maeneo ya vidakio vya maji katika mabonde yote nchini.

5.0 CHANGAMOTO ZILIZOJITOKEZA NA HATUA ZINAZOCHUKULIWA

39. Mheshimiwa Spika, katika utekelezaji wa bajeti ya mwaka 2021/22, Wizara imekabiliwa na changamoto mbalimbali zikiwemo mahitaji makubwa ya fedha kwa ajili ya uwekezaji wa miradi mikubwa ya maji; uchelewaji wa upatikanaji wa misamaha ya kodi kunakosabisha kuchelewa kukamilika kwa miradi ya maji; upungufu wa wataalam katika Sekta ya maji; na mabadiliko ya tabianchi yanayosababisha mafuriko na ukame katika vyanzo vya

maji kwa mfano mwaka 2021, katika kipindi cha kiangazi Mto Ruvu ulipungua sana kina na kuathiri upatikanaji wa maji katika Mkoa wa Dar es Salaam na hivyo kulazima hatua za dharura kuchukuliwa na Serikali.

40. Mheshimiwa Spika, katika kukabiliana na changamoto hizo, hatua mbalimbali zimeendelea kuchukuliwa ikiwemo kuendelea kutafuta vyanzo vya fedha ikiwa ni pamoja na kutumia fedha za ndani kutekeleza miradi mikubwa; kutoa elimu kwa wananchi kulinda miundombinu ya maji pamoja na kutoa adhabu kali kwa wezi wa maji na wahujumu miundombinu ya maji; kuongeza kasi ya ufuatiliaji wa misamaha ya Kodi; kutenga na kuajiri wataalam wa kutosha; pamoja na kutekeleza mkakati wa kukabiliana na mabadiliko ya tabianchi na kutekeleza miradi ya maji ambayo itatumia vyanzo vya maji vya uhakika kama vile mito mikubwa na maziwa

Maelezo ya kina kuhusu Changamoto na Hatua za kukabiliana nazo yanapatikana ukurasa 75 hadi 78 wa kitabu cha hotuba

6.0 VIPAUMBELE NA MPANGO WA UTEKELEZAJI KWA MWAKA 2022/23

6.1 Vipumbele vya mwaka 2022/23

41. **Mheshimiwa Spika**, vipaumbele vya Wizara kwa mwaka 2022/23 ni pamoja na;

- i. Kukamilisha ujenzi, ukarabati na upanuzi wa miradi inayoendelea kutekelezwa;
- ii. Kuanza ujenzi wa mabwawa ya kimkakati ya Kidunda na Farkwa;
- iii. Kuanza ujenzi wa miradi ya maji mipya ikiwemo miradi ya maji katika miji 28;
- iv. Kuendelea na shughuli za utunzaji wa vyanzo vya maji ikihusisha kutambua, kuweka mipaka na kutangaza kwenye Gazeti la Serikali ili vyanzo hivyo vilindwe kisheria;
- v. Kutekeleza miradi ya maji kwa kutumia vyanzo vya uhakika ikiwemo maziwa makuu na mito mikubwa;

6.2 Mpango wa Utekelezaji kwa Mwaka 2022/23

6.2.1 Usimamizi na Uendelezaji wa Rasilimali za maji

42. **Mheshimiwa Spika**, Sote tunatambua kuwa kilimo; uzalishaji wa nishati ya umeme, malighafi za viwandani; usafirishaji majini; ujenzi na shughuli nyingine kwa sehemu kubwa zinategemea uwepo wa rasilimali za maji za kutosha. Vyanzo vya maji vina mchango mkubwa sana katika uwepo wa rasilimali za maji na usalama wa maji kwa ujumla. Katika mwaka 2022/23, Wizara imepanga kutambua, kuweka mipaka na kutangaza vyanzo **44** kwenye Gazeti la Serikali kwa lengo la kuhifadhi na kuvilinda vyanzo hivyo kisheria; na kutekeleza Mipango ya Utunzaji wa Vidakio vya Maji iliyoandaliwa katika mabonde yote tisa nchini.

6.2.2 Ujenzi wa Mabwawa

43. **Mheshimiwa Spika**, mradi wa bwawa la Kidunda limechukua muda mrefu kuanza ujenzi. Kutokana na azma ya Serikali ya Awamu ya Sita chini ya Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ametoa kibali cha kuanza ujenzi wa bwawa hilo katika mwaka 2022/23 Aidha, Serikali itaanza ujenzi wa bwawa la Farkwa na mtambo wa kutibu maji baada ya kupata fedha za mkopo kiasi cha dola za kimarekani **milioni 125.3** kutoka Benki ya Maendeleo ya Afrika. ***Hii inaonesha nia njema ya Mheshimiwa Rais ya kumtua mama ndoo kichwani.***

6.2.3 Usimamizi wa Huduma ya Ubora wa Maji

44. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/23, Wizara itaendelea kuimarisha uhakiki na ufuatiliaji wa ubora wa maji katika vyanzo na mifumo ya usambazaji kwa kukusanya na kuchunguza sampuli za maji na majitaka; kuhakiki ubora wa madawa ya kutibu maji kabla ya manunuzi na wakati wa matumizi; na kuendelea kuimarisha maabara za ubora wa maji kwa kuzipatia vitendea kazi, kujenga na kukarabati majengo; pamoja na kuziwezesha maabara nne (4) kupata ithibati.

6.2.4 Huduma ya Majisafi na usafi wa Mazingira Vijijini

45. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/23, Wizara imepanga kutekeleza jumla ya miradi **1029** ya maji vijijini ambapo miradi **648** ni miradi inayoendelea kutekelezwa na miradi **381** ni mipya. Aidha, katika kuimarisha uendelevu wa huduma za maji na usafi wa mazingira katika maeneo ya vijijini, Serikali imepanga kuzijengea uwezo CBWSOs **2,466** zilizopo na kusajili CBWSOs mpya **704**.

6.2.5 Mpango wa Matumizi ya Maji ya Maziwa Makuu

46. **Mheshimiwa Spika**, katika kuhakikisha wananchi wanapata huduma ya majisafi, salama na ya kutosheleza kwa kutumia maziwa makuu, katika mwaka 2022/23 Serikali itaanza ujenzi wa

mradi wa kukabiliana na mabadiliko ya tabianchi katika Mkoa wa Simiyu utakaotumia maji ya Ziwa Victoria. Aidha, Serikali itaendelea kuongeza chanzo cha Butimba ili kiweze kuhudumia maeneo mengi zaidi ya Jiji la Mwanza.

6.2.6 Miradi ya Majisafi na Usafi wa Mazingira Mijini

47. **Mheshimiwa Spika**, katika kuhakikisha malengo ya Kisekta ya kuwapatia wananchi wa mijini huduma ya maji ya kutosha, Serikali itatumia vyanzo vya uhakika vikiwemo maziwa makuu, mito mikubwa na mabwawa. Katika mwaka 2022/23, Wizara imepanga kutekeleza jumla ya miradi **175** ya maji mijini.

48. **Mheshimiwa spika**, Vilevile serikali inatarajia kufanya upembuzi yakinifu na usanifu wa kina wa mradi wa kutoa maji Mto Ruvuma kupeleka Manispaa ya Mtwara – Mikindani pamoja na vijiji na vitongoji vilivyopo ndani ya kilomita 12 ya bomba kuu; mradi wa kutoa maji mto Kiwira kupeleka Jiji la Mbeya; mradi wa kutoa maji mto Rufiji kupeleka Jiji la Dar es Salaam na maeneo ya Pwani. Utekelezaji wa miradi hiyo utasaidia upatikanaji wa maji ya uhakika na ya kutosheleza kwa maeneo ya mijini.

6.2.7 Mpango wa Kuboresha Huduma ya Majisafi katika Jiji la Dodoma

49. **Mheshimiwa Spika**, Serikali inatambua changamoto ya huduma ya upatikanaji wa huduma ya maji kwa wananchi wa Jiji la Dodoma kutokana na ongezeko kubwa la watu baada ya makao makuu ya Serikali kuhamia Dodoma na ongezeko la shughuli za kiuchumi na kijamii. Mahitaji ya majisafi katika Jiji la Dodoma kwa sasa yanakadiriwa kuwa ni **lita milioni 133.8** kwa siku ambapo uzalishaji kutoka katika vyanzo vyote vya maji ni **lita milioni 66.7** kwa siku. Hivyo kuna upungufu wa maji katika jiji la Dodoma wa takribani **lita milioni 67.1** kwa siku sawa na asilimia **50.2**.

50. **Mheshimiwa Spika**, katika jitihada za kutatua changamoto hiyo, Serikali ya Awamu ya Sita ya Mheshimiwa **Samia Suluhu Hassan**, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania imepata mkopo wa **Dola za Marekani milioni 125.3** kutoka Benki ya Maendeleo Africa (*AfDB*) kwa ajili ya kuanza ujenzi wa Bwawa la Farkwa na mtambo wa kusafisha na kutibu maji ambapo ujenzi wake utanza mwaka wa fedha 2022/23.

51. **Mheshimiwa Spika**, katika suluhisho la kudumu la kutatua changamoto ya upatikanaji wa huduma ya maji katika Jiji la

Dodoma, Serikali inatarajia kutoa maji Ziwa Victoria na kuyafikisha katika Jiji la Dodoma kupitia mji wa Singida. Serikali inaendelea kutafuta fedha vyanzo mbalimbali ili mradi huo uweze kutekelezwa.

6.2.8 Mpango wa Kuimarisha Huduma ya Uondoshaji

Majitaka

52. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/23, Wizara imepanga kuendelea kuboresha huduma ya usafi wa mazingira nchini. Miradi itakayotekelezwa ni pamoja na miradi ya usafi wa mazingira katika miji mikuu 10 ya Vwawa, Kigoma, Lindi, Sumbawanga, Singida, Njombe, Mtwara, Katavi, Tabora na Geita na miji midogo 15 ya Chalinze, Kisarawe, Bagamoyo, Kibaigwa, Igunga, Nzega, Chato, Muleba, Bunda, Mafinga, Ilula, Makambako, Korogwe, Manyoni na Rujewa. Aidha, Serikali itaendelea na utekelezaji wa miradi ya usafi wa mazingira katika miji ya Babati, Dodoma, Mbeya, Iringa na Dar es Salaam.

6.2.9 Chuo Cha Maji

53. Mheshimiwa Spika, katika kukifanya Chuo cha Maji kuwa bora zaidi na kuweza kutoa wataalam wa maji watakaotumika katika usimamizi na uendeshaji wa miradi ya maji hususan ya vijijini pamoja na kufanya tafiti za kutatua changamoto mbalimbali

katika Sekta ya Maji, katika mwaka 2022/23, Serikali imepanga kujenga na kukarabati majengo na miundombinu katika kampasi za Dar es Salaam na Singida; na kununua magari mawili ya uondoshaji majitaka na mafunzo katika fani ya uhandisi wa majitaka. Vile vile wizara itanunua basi kubwa la abiria 65 kwa ajili matumizi ya wanafunzi kuwapeleka katika mafunzo ya vitendo magari mawili na gari moja kwa ajili shughuli za uendeshaji na usimamizi wa Ofisi za Tawi la Chuo Singida. Pia, serikali imepanga kuboresha kuboresha kituo cha utafiti wa ubora wa maji cha Ngurdoto-Arusha (Ngurdoto Defluoridation Centre).

7.0 SHUKRANI

54. **Mheshimiwa Spika**, kwa mara nyingine tena na kwa namna ya kipekee kabisa, naomba nitumie fursa hii kumshukuru sana **Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan**, Rais wetu mpendwa kwa kuipa kipaumbele Sekta ya Maji na kutoa fedha kwa ajili ya kutekeleza miradi ya maji. Hadi ninapowasilisha Hotuba yangu hii **asilimia 95** ya bajeti iliyopitishwa kwa mwaka 2021/22 imetolewa. Hii inaonesha dhamira yake ya dhati ya kumaliza changamoto ya upatikanaji wa huduma ya maji nchini.

55. **Mheshimiwa Spika**, nitumie fursa hii kuwashukuru wadau wote waliochangia kwa namna moja ama nyingine kufanikisha

utekelezaji wa shughuli za Sekta ya Maji ikiwa ni pamoja na Nchi Rafiki zikiwemo Uingereza, Ujerumani, India, Marekani, Korea Kusini, Uholanzi, Hispania, Misri, Ufaransa, Kuwait, Ubelgiji, Morocco, Italia na Saudi Arabia. Aidha, Ninayashukuru Mashirika ya Maendeleo na Taasisi za Kimataifa, Mifuko ya Maendeleo, Idara mbalimbali za Maendeleo ya Kimataifa, Mashirika ya Nchi Wahisani na Mashirikia ya Kimataifa. Vilevile, ninapenda kuyashukuru mashirika na Taasisi za kidini pamoja na Taasisi zisizo za kiserikali.

56. **Mheshimiwa Spika**, ninaomba nitumie fursa hii pia kuwashukuru kwa dhati viongozi wenzangu wa Wizara ya Maji: Mheshimiwa **Mhandisi Maryprisca Winfried Mahundi (Mb)**, Naibu Waziri wa Maji; **Mhandisi Anthony Damian Sanga**, Katibu Mkuu; **Mhandisi Nadhifa Sadiki Kemikimba**, Naibu Katibu Mkuu; Wakurugenzi na Wakuu wa Vitengo. Aidha, niwashukuru pia Wataalam na Watumishi wote wa Wizara ya Maji; pamoja na Maafisa Watendaji Wakuu na Watumishi wa Taasisi zilizo chini ya Wizara kwa ushirikiano wao mkubwa kwangu pamoja na kujituma kwao katika kuhakikisha malengo na mipango ya Wizara ya maji inatimia.

57. **Mheshimiwa Spika**, kwa namna ya pekee ninaishukuru familia yangu kwa upendo, ushirikiano na faraja katika kipindi

chote cha kutekeleza majukumu. Aidha, nitumie fursa hii pia kuwashukuru wananchi wa jimbo la Pangani kwa kuendelea kunilea na kuniamini katika kutekeleza majukumu yangu na ninaahidi kuendelea kuwa nao bega kwa bega katika kujenga jimbo letu na taifa kwa ujumla.

8.0 MAOMBI YA FEDHA KWA MWAKA 2022/2023

58. **Mheshimiwa Spika**, baada ya maelezo hayo, ninaomba sasa kutoa hoja kwamba Bunge lako Tukufu liidhinishhe jumla ya **Shilingi bilioni mia saba na tisa milioni mia tatu sitini na moja mia sita na saba elfu (709,361,607,000)** kwa ajili ya matumizi ya Wizara ya Maji kwa mwaka 2022/23. Kati ya fedha hizo, Matumizi ya Kawaida ni **Shilingi bilioni hamsini na moja milioni mia nne sitini na mbili mia mbili sitini na tisa elfu (51,462,269,000)** ambapo **Shilingi bilioni kumi na sita milioni mia saba mia tano thelathini na nne elfu (16,700,534,000)** ni kwa ajili ya kugharamia Matumizi Mengineyo (OC) na **Shilingi bilioni thelathini na nne milioni mia saba sitini na moja mia saba thelathini na tano elfu (34,761,735,000)** ni kwa ajili ya kulipa mishahara (PE) ya watumishi wa Wizara, RUWASA na Chuo cha Maji.

Jumla ya bajeti ya maendeleo ni **Shilingi bilioni mia sita hamsini na saba milioni mia nane tisini na tisa mia tatu thelathini na nane elfu (657,899,338,000)** ambapo kati ya fedha hizo, **Shilingi bilioni mia nne na saba milioni sitini na nne mia nane na sitini elfu (407,064,860,000)** ni fedha za ndani na **Shilingi bilioni mia mbili hamsini milioni mia nane thelathini na nne mia nne sabini na nane elfu (250,834,478,000)** ni fedha za nje.

59. **Mheshimiwa Spika**, ninaomba tena kutoa shukrani zangu za dhati kwako na kwa Waheshimiwa Wabunge kwa kunisikiliza. Hotuba hii pia inapatikana katika tovuti ya Wizara www.maji.go.tz.

60. **Mheshimiwa Spika**, ninaomba kutoa hoja.